



# SOMLÓVECSE

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

# TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3

2. Somlóvecse bemutatása 4

3. Örökségünk 5

4. Építészeti útmutató 8

*Telepítés*

*Tetőhajlásszög*

*Magasság*

*Tetőforma*

*Színek*

*Kerítések*

*Kertek*

*Anyaghasználat*

*Ajtók, ablakok*

*Tornácok*

*Homlokzatképzés*

5. Mai példák 19

6. Utcák, terek 20

7. Hirdetések, reklámtáblák 21

8. Impresszum 22



# BEVEZETÉS

# 1

Somlóvecse egy kis Veszprém megyei helység. A településképi arculati kézikönyvet abból a célból írtuk, hogy a község természeti adottságait, történelmi és kulturális értékeit bemutassuk. Továbbá a településképi megőrzése céljából iránnyt kívánunk mutatni az építeni és felújítani szándékozók számára, hogyan végezzék el arculatbéli módosításukat.

Személetformáló hatással kívánunk lenni az érintettek körében, mivel fontos hangsúlyozni, hogy egy építkezés illetve felújítás befolyásolja utcája és egész Somlóvecse arculatát is. Ingatlanjuk külső megjelenéséből felruházásakor ezért javasolt figyelembe venni a helyi építészeti hagyományokat, eljárásmodokat, elsajátítani a közösség gondolkodásmódját.



Pozitív példákat kívánunk bemutatni, követendő módszereket, kiegészítve szemléltető ábrákkal és helyben készült fényképekkel. Más településekről hozott, Somlóvecsén kerülendő módszereket is ismertetünk. Folyamatosan bővülő, nem pedig lezárt dokumentumnak szánjuk a kézikönyvet, melyben a község településképi arculatát vesszük kiindulópontnak.

Bízunk benne, segítségére lehetünk Somlóvecse településképi arculati kézikönyvével!

## SOMLÓVECSE BEMUTATÁSA

# 2

A község Somlószőlős és Vid között helyezkedik el a Marcal-medencében.

Az őskorban lakott terület volt, a környékén rézkori leletek, majd az ókorból római emlékek is előkerültek. Nevét elsőként győri püspöki birtokként 1488-ban említették Wechee alakban. A középkorban praedialisták (katonai szolgálataikból eredő egyházi nemesek) éltek a területén. A helyiek már ekkor szőlőt termesztettek a Somló oldalában.

A török kor idején a közeli településekhez hasonlóan feltételezhetően elpusztult. A XVI. század második felében a somlói náhijéhez tartozott. A XVIII. század végén Vályi András geográfus-statisztikus így írta le: *„magyar falu Veszprém Várm. földes Urai több Urak, lakosai katolikusok, evangélikusok, és reformátusok, fekszik Nagy Szőlőshez nem meszsze, Vidhez is közel; határja 2 nyomásbéli, földgye egyenes, rozstot, búzát, és mindenféle tavaszt terem, szőlőket a Somlyó hegyén bírnak, mellyeknek boraikkal kereskednek; szép erdejek is vagyon”*



1851-ben még mindig a győri püspökséghez tartozott, ezt bizonyítja Fényes Elek bemutatása is: *„magyar falu, Veszprém vmegyében, a híres Somló hegytől északra 1 órányira, ut. p. Pápa, 122 kath., 168 evang., 174 ref., 20 zsidó lak. kath. evang. és ref. fiókszentegyházakkal. Határa róna és igen termékeny; szőlőket a somlói hegyen bir. E helység feje a győri püspöki papnemesi széknak, melly ettől Vecse széknak nevezetik”*

Az első világháborúban 20-an, a másodikban 11-en veszítették életüket a községből. 1910-ben 505-en, 2015-ben viszont már csak 66-an éltek Somlóvecsén.

## ÖRÖKSÉGÜNK

# 3

Megfigyelhetők a tipikus Veszprém megyei Marcal-medencei településre jellemző vonások. A Hajagos-patak a község határában folyik, e vízfolyás meghatározta a település kialakulását. Kicsiny méretéből adódóan igazi egyutcás falu, az épületállomány egy-két ház kivételével község főutcája, a Petőfi utca mentén helyezkedik el. Somlóvecse egyvonalas szerkezete csupán a déli határ keresztirányú két kis utcácskájánál (Arany János és Árpád utca) valamint a központban lévő templomok miatti kiszélesedésnél törik meg. A szalagtelkes elrendeződés délnyugat-északkeleti irányt mutat a Petőfi utca két oldalán, nem merőlegesek az utcához viszonyítva. A lakóházak a telek-oldalhatárok mentén helyezkednek el; némelyikük rendelkezik előkerttel, a többi a telekkerítés folytatásaként is funkcionál.



A község számos fennmaradt, még álló népi építészeti remekkel büszkélkedhet, melyek mindmáig őrzik a hagyományos népi szerkezeti, kialakítási stílusokat. Az oromzati füstnyílások, az építés évszámának feltüntetése a tornácos kialakítás illetve a hátsó kert irányában történő lakóházbővítés mind ilyen építészeti alkalmazás. Gyakoriak az L-alakú házak. A XX. század második felében országszerte elterjedt szocialista kockaházak természetesen itt is megtalálhatók. Jellemzőjük a népi stíluselemek helyett a sablonos formák felvonultatása, ilyen a háromosztatú ablak, a sätortető, a négyzetes alaprajz, a dísztelenség. Koruktól és építészeti stílusuktól függetlenül láthatunk felújított házakat is. Műemléki védelem alatt álló épület nem található a településen.

## Szent János apostol templom

A római katolikus templom a régi kőtemplom leváltására épült, 1779-től ide járnak a katolikus hívek. Hossztengelyével a Petőfi utcára merőlegesen szabadon áll, tornya kilép a nyugati homlokzat elé. A szentély poligonális záródású.



## Somlóvecsei Evangélikus Leánygyülekezet temploma

A református templomhoz közel, azzal megegyező helyzetben épült. A három templom közül ez a legnagyobb. Tornya kilép a déli homlokzat elé, alatta van a bejárat, a hajó félkörívesen záródik. A két haranggal rendelkező templom 2012-ben toronyórát kapott.



## Somlóvecsei Református Egyházközség temploma

Fáktól takartan, a Petőfi utca kiteresedésében, hossz tengelyével az úttal párhuzamosan áll. Tornya kilép a déli homlokzat elé, alatta van a bejárat.



## Természeti adottságok

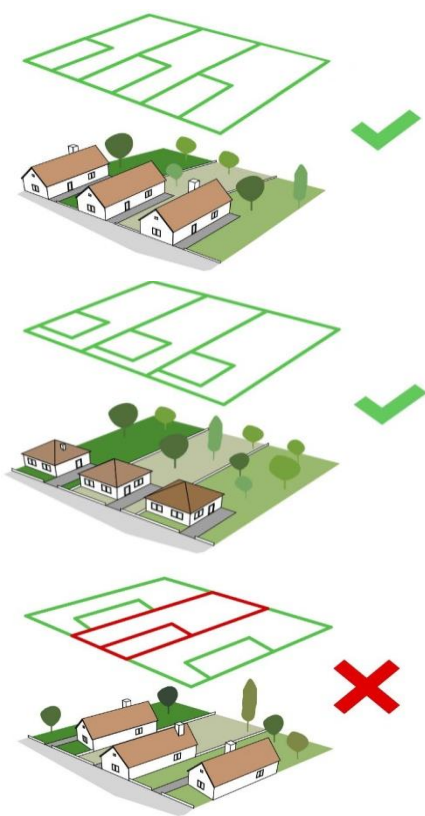
A településtől délre, a Marcal-medence keleti szélén található a 431 méter magas vulkáni tanúhegy, a Somló.



# ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

## 4

Az építészeti útmutatóban Somlóvecsére vonatkozó építészeti ajánlások olvashatók annak érdekében, hogy az új épületek építéskor és a meglévők felújításakor a település karakteréhez illő építészeti megoldások szülessenek.



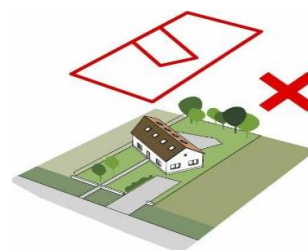
### TELEPÍTÉS

Somlóvecse telkein jellemzően oldalhatáros beépítés figyelhető meg, ahol az épületek tetőgerince a telk hosszoldalával párhuzamos.

Az egységes falukép érdekében az épületek az utcáfrontra kerültek.

Ezt a beépítést ajánlott a szomszédos épületekhez igazodva meghatározni és betartani.

Nem javasolt az új épületeket a kialakult építési sávból előrehúzni vagy hátrahúzni, a megszokott tengelytől elforgatni, mivel az egyvonalban lévő épületek alkotnak harmonikus utcaképet.



A képen Somlóvecse lakóházait lehet látni, melyek ritmikusan, egymást követve helyezkednek el az utca vonalától körülbelül azonos távolságban.







## TETŐHAJLÁSSZÖG

A településen a népi építészetben megszokott 35-45 fokos tetőhajlásszögek figyelhetők meg, melyekhez igazodva kell az új tetőket is kialakítani. Nem tanácsos tőlük eltérően magasabb vagy alacsonyabb hajlásszögű tetők kivitelezése, mert azok rontanák az amúgy kellemes utcaképet.

## MAGASSÁG

Somlóvecsén az egyszintes épületek a leggyakoribbak. Utcakép szempontjából fontos, hogy a meglévő épületéhez hasonló magasságú új épületek készüljenek. A hirtelen kimagasodó házak zavaró hatást keltenének. A környezethez való illeszkedés elsődleges a magasságok meghatározásakor.

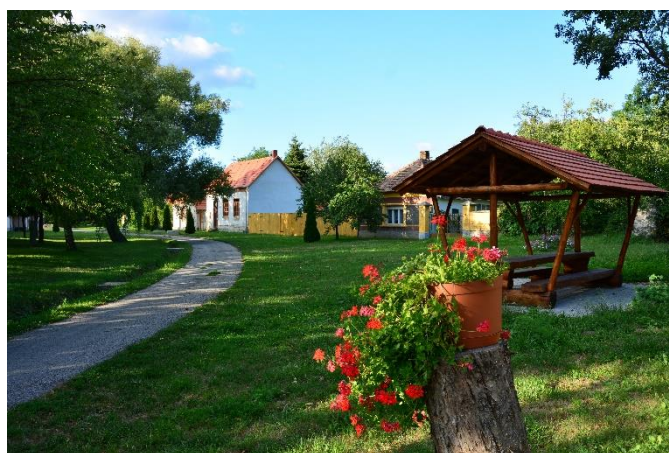
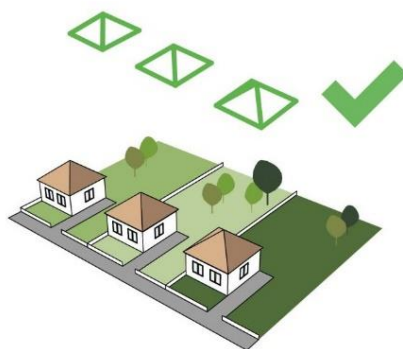
A lenti ábrán látható épületek harmonikus utcai homlokzatai közel azonos magassággal és tetőhajlásszöggel rendelkeznek.



## TETŐFORMA

A településen jellemzően hagyományos, oromzatos nyereg- és kontyolt tetők vannak, újonnan épülő tetőknél nem javasolt ezektől eltérni.

A tetőformák tervezésekor ajánlott azokat a közvetlen környezetükhöz igazodva kialakítani. Kerülendő az összetett és lapos tetők, valamint a kis hajlásszögű „mediterrán” tetők használata.



Az ábra a településen gyakran előforduló ajánlott tetőtípust, az oromzatos kontyotétőt szemlélteti.



Példa a megfelelő színhasználatra. Javasolt a fehér vagy a világos pasztellszínek használata, sötét színű fa nyílászárókkal, vöröses cserépfedéssel.



## SZÍNEK

A településen jellemző a világos, pasztellszínek használata. Az egységes utcakép érdekében újonnan épülő és felújítandó épületeknél a világos árnyalatok alkalmazása javasolt.

Kerülendők az élénk, erős és sötét színek, melyekkel ellátott épületek nem illeszkednének környezetükbe.

Színeknél a tetőkről sem szabad megfeledkezni. A héjazatok anyagát és színét is a település karakterének megfelelően célszerű megválasztani.



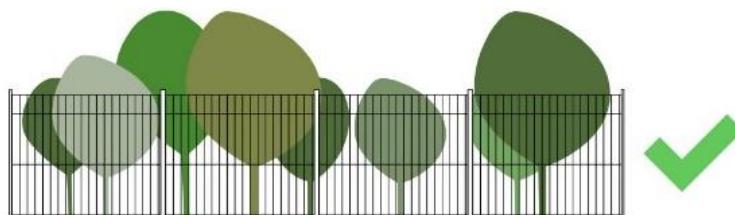
Példa a **nem javasolt** homlokzatszínezésre. A képen is látható, hogy nagyon eltérő, nem illeszkedik a környezetébe.





## KERÍTÉSEK

Somlóvecse szalagtelkes telkein az áttört fa és fém kerítések használata figyelhető meg. Célszerű az új kerítéseket is ezek alapján kiválasztani.



Kerülendő a tömör és drótfonatos kerítések utcafronti alkalmazása, melyek nem illeszkednének környezetükbe.

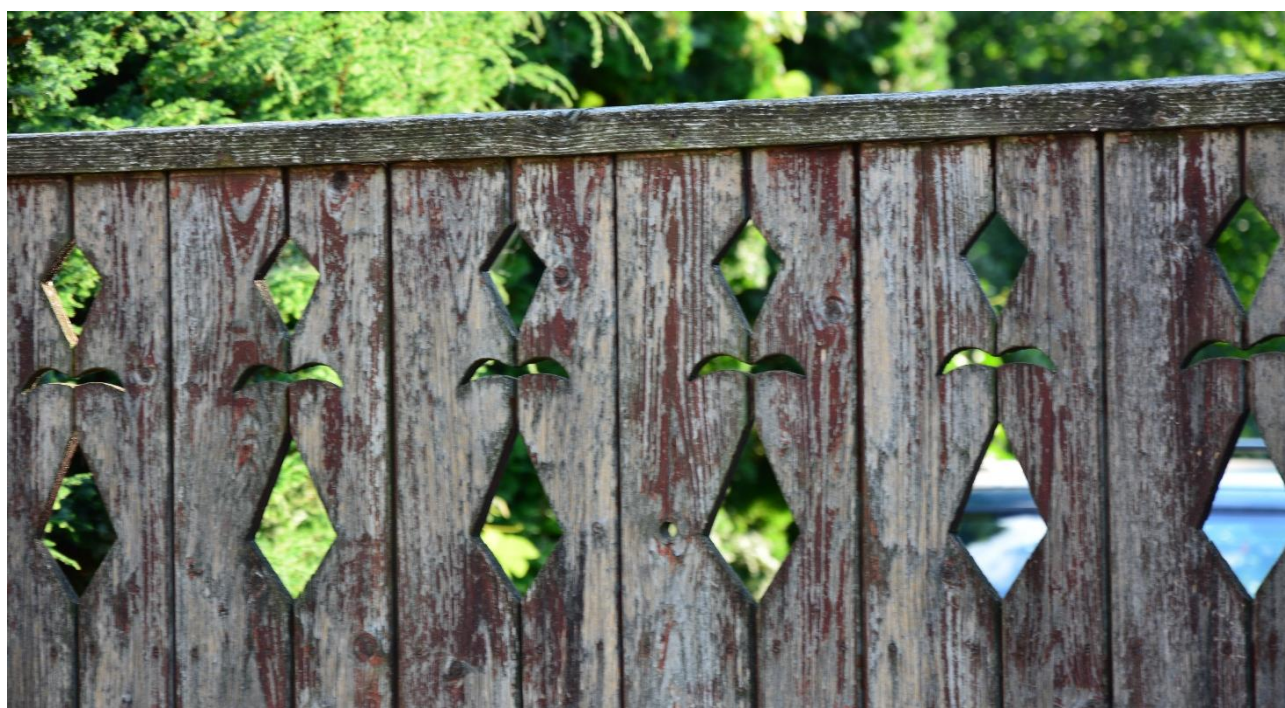
Javasolt a kerítéseket az épületekkel harmonizáló színezéssel ellátni.



Az áttört kerítések tömör lábazattal és falazott pillérekkel megerősíthetők.



Példák a településen jellemző kerítéskialakításokra. Ajánlott a fa vagy fém áttört kerítés.



## KERTEK

A növényalkalmazást jelentősen befolyásolja a térség eredeti vegetációja, mely itt az ártéri puha- illetve keményfás ligeterdő, kisebb mértékben pedig a cseres tölgyes társulás. E társulások jellemző növényeit és azok fajtáit célszerű telepítenünk. A ligeterdei fajok közül a fehér fűz (*Salix alba*) és a fekete nyár (*Populus nigra*) a legjellemzőbbek, azonban ezek leginkább parkokba, folyó menti területekre javasolhatók. Leggyakoribb fajtáik a szomorúfűz (*Salix alba* 'Tristis') és a jegenye nyár (*Populus nigra* 'Italica'), melyek igazán karakteresek. Jól alkalmazható parkokban a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) és a csertölgy (*Quercus cerris*), illetve a kocsányos tölgy (*Quercus robur*) is, melynek legnépszerűbb fajtája az oszlopos 'Fastigiata'. Hársak közül a kislevelű hárs (*Tilia cordata*) és az ezüst hárs (*Tilia tomentosa*) fordul elő ezekben a társulásokban, nagy előnyük a kedvező várostűrésük. A *cordata* fajtái közül gyakran és széles körben telepített a 'Greenspire' és 'Greenglobe', melyek akár utcafásításra is alkalmasak, de nem feledkezhetünk meg a 'Szent István' fajtáról sem. Ezüsthársak köréből a 'Szeleste', a 'Teri' és a 'Zentai Ezüst' emelendő ki, melyek kisméretűek, szabályos kúpos koronával rendelkeznek és kiválók utcai sorfának, ugyanakkor kerti viszonyok között is megállják helyüket. Juharok közül a mezei juhar (*Acer campestre*) 'Elsrijk' fajtája javasolható bátran. Közepes növekedésű, jól bírja a szennyezett városi levegőt, utca sorfának kiváló, ellenálló, akár sövény is nevelhető belőle. Ajánlható a kétbibés galagonya (*Crataegus laevigata*) is, melynek 'Paul's Scarlet' fajtája rendkívül impozáns és ellenálló. Kőrisek közül kiemelendő a magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *pannonica*) és a magas kőris (*Fraxinus excelsior*), melyek ugyancsak szerves részei a társulásoknak. Keskenylevelű kőrisek közül azonban nem csak a *pannonica* jelentős kertészetiileg, hanem a 'Raywood' fajta is, mely lilás pirosas őszi lombszínével az utcák díszé lehet. A magas kőriseknek pedig a kompaktabb fajtáit – úgy mint a 'Nana' és a 'Pendula' – bátran alkalmazhatjuk kertekben is, míg nagytermetű változatai, a 'Westhof's Glorie' és 'Althena' parkokba telepíthetők.



Ligeterdei cserjefajok közül több fűzféle is javasolható a kertekbe. Ilyenek például a csigolyafűz (*Salix purpurea*) kisméretű, látványos fajtái, a 'Nana' és a 'Gracilis', de a nyirkos talajokat kedvelő kecskefűz (*Salix caprea*) különleges fajtája, a csüngő habitusú 'Kilmarnock', valamint a keskenylevelű parti fűz (*Salix eleagnos* 'Angustifolia') is a házikertek ékessége lehet. Jellegzetes társulásalkotó a kányabangita (*Viburnum opulus*) is, melynek 'Roseum' fajtája labdaszerű gyönyörű virágzataival díszít, a 'Compactum' előnye pedig kis méretében rejlik. Sövénynek ajánlható a közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*), mely igénytelen, ellenálló és jól alakítható. Az intenzív fenntartású kertekben bátran megjelenhetnek olyan vízarchitektúrák, mint a tó vagy a csobogó, akár sziklakerttel kombinálva, hiszen hegyvidék területről beszélünk. Fontos, azonban, hogy kőhasználat terén a helyben megtalálható riolittufát részesítsük előnyben. A sziklakert növényanyagát elhelyezése határozza meg, árnyékos helyeken megjelenhetnek benne pl. meténgfélél (*Vinca* sp.), vagy éppen az árnyékliliom (*Hosta plantaginea*) elsősorban vízarchitektúrával kombinált sziklakertekben, napos fekvésbe pedig választhatók pl. sásfélél (*Carex* sp.). Kerti tóba telepíthető pl. fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*), sulyom (*Trapa natans*), alacsony vízborítottságú részeire pedig kerülhet többek között sárga nőszirm (*Iris pseudacorus*), gyékény (*Typha* sp.), mocsári gólyahír (*Caltha palustris*). Mindezeket túl évelőfoltokat és egynyári virágfelületeket is bátran kialakíthatunk akár az előkertekben, akár közterületeken.



## ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból héjazatoknak a cserép és természetes palafedések ajánlottak.



Kerülendő településképi szempontból a hullámpala- és fémlemezfedés.



Gépkocsibeállók és járdák burkolásakor a térkő használata javasolt.



Falusias környezetben kerülendő az aszfalt és beton burkolat alkalmazása.



## AJTÓK, ABLAKOK

Falusias karakterű településeken a fa használata elterjedt. Javasolt világos vakolatú épületekben sötét árnyalatú fa nyílászárók beépítése. A beépítettségnek köszönhetően a kapukkal rendelkező kerítések karakterének is fontos szerep jut, melyeknél ajánlott a fa és fém használata.





## TORNÁCOK

A XIX. században kialakult a háromhelyiségű parasztház. A ház rövid véggel fordul az utca felé. Az utca felőli helyiség rendszerint szoba. A lakóház bejárata az alaprajz egyik legfontosabb része, amely szoros kapcsolatban van a házfejlődés állapotával, különösképpen a füstelvezetés rendszerével, ennél fogva nagy jelentőségű a háztípusok elhatárolásában. A bejárat elhelyezkedésének két alapvető változata van, az egyik központi bejárat néven ismert, ami egyetlen külső bejáratot jelent az udvar felől, míg a második helyiség eredeti, a házhoz viszonyított elő- és közlekedőtér funkcióját őrzi. A helyiségek a padlástalan tornácról közelíthetők meg.

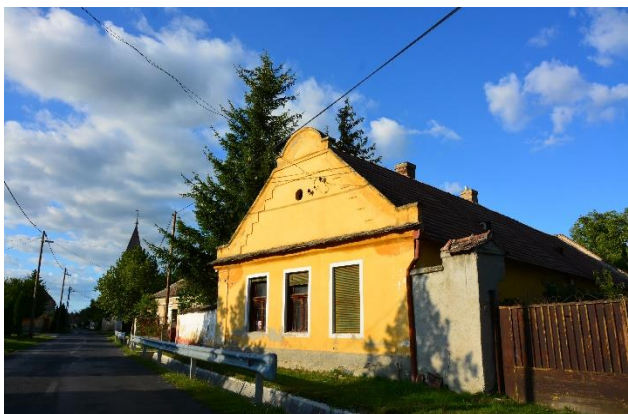


Példák a településen előforduló tornácos parasztházakra.



## HOMLOKZATKÉPZÉS

A településen legtöbb esetében a népi építészetben használt arányrendszer figyelhető meg, melyet az ablakok, tornácok, tetők és épületmagasságok egységes kialakításai alkotnak meg. Somlóvecsén jellemző a homlokzatzakolatokkal történő díszítés. A homlokzatok általában világosak, melyeken javasolt a sötét fa nyílászárók használata.



## MAI PÉLDÁK

# 5

Hagyományos parasztházak felújításakor illetve falusias környezetbe épülő új házaknál törekedni kell, hogy az épületek tükrözzék környezetük eredeti karaktereit. A jelentős fontossággal bíró utcai homlokzatok a népi arányrendszernek megfelelően kerüljenek kialakításra. Figyeljünk továbbá a részletképzésekre, melyekkel erősíthető az illeszkedés. Anyaghasználatban és színhasználatban is követendőek a szomszédos épületek. A fotókon mai példák láthatóak, melyek magukon hordozzák a népi hagyományokat.



# UTCÁK, TEREK

# 6

Somlóvecse utcaképein az oldalhatáros beépítettségű, előkertes lakóházak harmonikus elhelyezése látható, amik általában oromzatos nyereg- és kontyolt tetővel, a népi hagyományok arányrendszerével épültek.



## HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

# 7

A településen a színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése **javasolt**. Ezek a cégérek visszanyúlnak a hagyományokhoz, felhívják a figyelmet az ősi mesterségekre és nem bontják meg az épületek homlokzatait.



Kerülendők a fényreklámok, molinók és plakátok reklámcélú használata kisebb településeken.

# IMPRESSZUM



SOMLÓVECSE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

HONLAPCÍM: [www.somlovecse.hu](http://www.somlovecse.hu)

E-MAILCÍM:

CÍM: 8484 Somlóvecse, Petőfi Sándor u. 28.

TELEFON:

POLGÁRMESTER: Molnár Károlyné

FŐÉPÍTÉSZ: Farkas István

FŐÉPÍTÉSZ E-MAILCÍME: [somlovecse@foepitesz.com](mailto:somlovecse@foepitesz.com)

SZERKESZTETTE: Kovács Krisztián

SZÖVEG: Kovács Krisztián, Kőrösi Emese Edit

FOTÓ: Farkas István

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Kovács Krisztián

Pusztamiske, 2017. december 09.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amelyek a település arculatát, karakterét kedvező irányba módosíthatják.

A kézikönyvben kerülendő példaként szereplő képek nem a településen készültek.